

МАЦЮК Микола Миколайович,
Київський інститут Національної гвардії
України

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ВІЙНА» В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

У сучасних умовах розвитку цифрових технологій та глобальних інформаційних процесів зміст і структура концепту «війна» в українських медіа набули нових особливостей. Раніше війна сприймалася як фізичне протистояння між державами, сьогодні ж її розуміння значно розширилося. Поняття війни охоплює різні види дій, що відбуваються як у фізичному просторі, так і в інформаційному полі, де мовна комунікація стає вирішальним інструментом. Це особливо стосується сучасних умов українського протистояння російській агресії.

Трансформація розуміння війни досліджується сучасними вченими [1; 2; 3 та ін.], вивчаються пов'язані з війною концепти, їх зміст і структура як в етнічній, так і в медійній картині світу [4; 5]. Проте сьогодні виникає потреба з'ясувати особливості медійної реалізації концепту «війна» в умовах інформаційної війни в період воєнного стану.

Мета дослідження – визначити особливості реалізації концепту «війна» українськими медіа в сучасних умовах інформаційної війни та воєнного стану.

Інформаційна війну розуміють як стратегію, в якій контроль за інформаційними потоками стає основним складником ведення конфлікту. Дослідники підкреслюють, що інформаційні війни можуть бути більш руйнівними, ніж фізичні бої, оскільки їхня головна мета – підірвати морального духу противника та маніпуляція свідомістю суспільства [3]. В умовах сучасної війни в Україні інформаційний складник став невід'ємною частиною конфлікту, в якому російська пропаганда активно використовує медіа для продукування дезінформації та маніпулятивного впливу на суспільну думку.

Сучасні війни, зокрема й війна в Україні, набули глобалізованого характеру, у них інформація стає головним інструментом досягнення стратегічних цілей. У війні в Україні російська сторона використовує інформаційні кампанії для формування хибних наративів щодо воєнних подій [2, с. 196]. Медіа – як українські, так і російські – активно застосовують різні комунікаційні стратегії для формування громадської думки про війну.

З початку війни на Сході України та після анексії Криму у 2014 році медіа, зокрема військові, почали активно використовувати нову термінологію для опису подій. У перші місяці конфлікту такі терміни, як «агресія» та «антитерористична операція», широко застосовувалися, але поступово в описі воєнних дій стало домінувати слово «війна» [1, с. 39]. Така зміна в термінології свідчить про еволюцію медіависвітлення, що відображає політичний та військовий розвиток конфлікту.

Друковані та інтернет-видання, зокрема «Дзеркало тижня» та «День», відіграють важливу роль у формуванні національної ідентичності та підкресленні героїзму українських військових. Створюються патріотичні наративи, що підкреслюють важливість боротьби за незалежність України та протидію російській агресії. Такі медіа також звертають увагу на міжнародний контекст, підкреслюючи роль країн Заходу в підтримці України та засудженні дій агресора [2, с. 194–196].

Мова є потужним інструментом у формуванні наративів війни, особливо в умовах гібридної війни, коли інформаційна агресія переплітається з безпосередніми бойовими діями. Мовні конструкції, що використовуються в медіа, спрямовані на створення чітких розмежувань між «своїми» і «чужими», що в концептосфері «війни» відповідає розмежуванню «захисника» і «нападника» [5].

Мовна комунікація в медіа виконує набагато більше функцій, ніж просто передавання інформації. Вона стає інструментом формування концептів, які впливають на сприйняття подій та когнітивні процеси в суспільстві. Мова медіа сьогодні не лише формує емоційний фон, але й закладає основи для створення

стійких уявлень про війну серед населення, тобто вносить сучасні корективи в картину світу українців. Особливо важливим це стає в умовах інформаційних і гібридних війн, де медіа використовують різні стилістичні прийоми, зокрема метафори та символи, для мобілізації суспільної думки та створення певних стійких образів наших захисників і ворогів, тобто наповнюють новим змістом концепти «захисник» і «нападник» [4].

Війна смислів, війна концептів і наративів відіграє дуже важливу роль у сучасних воєнних конфліктах, зокрема й у війні в Україні. Це боротьба не за фізичну територію, а за свідомість громадян. Мовна комунікація стає головним інструментом у цій боротьбі, оскільки вона формує альтернативні наративи та наповнює новим змістом концепти, які впливають на політичну ідеологію та суспільний світогляд. За допомогою мови медіа можуть кардинально змінювати сприйняття війни, мотивацію до боротьби.

У сучасних українських медіа концепт «війна» значно трансформувалася завдяки розвитку інформаційних технологій. Війна більше не обмежується фізичними зіткненнями; вона ведеться на рівні інформаційних просторів, де мовна комунікація є основним інструментом для створення концептів, наративів, для маніпуляції свідомістю, для трансформування етнічної картини світу. Це особливо актуально для війни в Україні, де інформаційна війна є ключовим складником протистояння. Зміст і структура концепту «війна», відповідно, формуються відповідно до завдань сучасного інформаційного простору.

Концептосфера, створювана сучасними медіа, спрямована на мобілізацію суспільства та формування громадської думки, таким чином вона, як система концептів, є важливим чинником успіху або поразки в сучасних конфліктах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горбулін В. П. Світова гібридна війна: український фронт : моногр. / за ред. В. П. Горбуліна. Київ : Нац. ін-т стратег. досліджень, 2017. 494 с.
2. Колдор М. Нові і старі війни. Організоване насильство у глобальну епоху. 2015. 416 с.

3. Кревельд Мартін ван. Трансформація війни. Київ : ІРІСЕН, Соціум, 2015. 320 с.

4. Посмітна В.В. Комунікативна стратегія формування позитивного образу захисника як ефективний засіб протидії в інформаційній війні. Актуальні проблеми діяльності складових сектору безпеки і оборони України в умовах особливих правових режимів: поточний стан та шляхи вирішення : матеріали Всеукр. науково-практ. конференції (28 березня 2024 р.). Харків: Нац. акад. Національної гвардії України, 2024. С. 639–641.

5. Посмітна В.В. Особливості картини світу на сторінках військової періодики. Мова у професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків: Ун-т цивільного захисту України, 2009. С. 134 – 137.